

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN KONUŞMA KAYGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Oğuzhan SEVİM*

Mehmet GEDİK**

Özet

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 389 ortaöğretim öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın verileri Sevim (2012) tarafından hazırlanan “Konuşma Kaygısı Ölçeği (KKÖ)” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde bağımsız örneklemler için t-testi ile bağımsız örneklemler için tek faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygılarının sınıf düzeyine ve okul türüne göre anlamlı farklılık göstermediği; cinsiyete, Türkçe ve edebiyat dersine karşı tutumlarına göre ise anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ortaöğretim öğrencileri, konuşma kaygısı, inceleme.

THE INVESTIGATION OF SPEECH ANXIETY OF SECONDERY SCHOOL STUDENTS ACCORDING TO SOME VARIABLES

Abstract

This study aims to investigate the speech anxiety of secondary school students according to some variables. Survey method was used in the work. The study carried out on 389 secondary school students selected with random sampling method. The data were collected through the “The Speech Anxiety Scale” that prepared Sevim (2012). Independent groups t-test and ANOVA test techniques were used to data analysis which was obtained by this study. At the end of the study it was understood that secondary school students’ speech anxiety haven’t shown a significant difference according to level of class and type of school; their speech anxiety have shown a significant difference according to gender, attitudes of Turkish and literature course.

Keywords: Secondary school students, speech anxiety, investigate.

1. GİRİŞ

Bireyin mensubu olduğu toplumun maddi ve manevi değerlerini öğrenmesinde, yaşadığı toprağın bilgisine sahip olarak sosyalleşmesinde ve toplumsal bir varlık olarak çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesinde dilin önemli bir yeri vardır. Dil; okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi tüm öğrenme süreçlerinin odağında yer alarak kişinin toplumsal bir varlık olabilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. İnsanın eğitilmesi ve sosyalleşmesinde önemli bir

* Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF Türkçe Eğitimi Bölümü, oguzhan-sevim@windowslive.com

** Yrd. Doç. Dr., Siirt Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mehmetgedik2925@hotmail.com

olgu olarak karşımıza çıkan dilin öğretimi bu nedenlerden ötürü bağımsız bir süreç olarak düşünülemez.

İnsanın duygularını ve düşüncelerini çevresindekilerle paylaşabilmesi için onlarla iletişim kurması gerekir. Bu iletişimin sağlanabilmesi için yazılı ya da sözlü pek çok iletişim yolu bulunmaktadır. Günlük hayata bakıldığında ise insanın duygu, düşünce, görüş, istek ve hayallerini çevresindeki diğer insanlarla paylaşmak için bu iletişim yollarından en çok sözlü olanı yani konuşmayı kullandığı görülmektedir (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2007, s. 266). Konuşma; duyguların, düşüncelerin, istek ve hayallerin sözlü olarak dile getirilmesidir. Farklı bir söyleyişle bir konunun zihinde tasarlandıktan sonra alıcısına sözle iletilmesidir (Temizkan, 2009, s. 91). Bu tanımlardan farklı olarak konuşmayı zihinsel gelişim, kişilik oluşumu ve toplumsal ilişkilerin bir yansıtıcısı (Sever, 2000, s. 19) şeklinde tanımlayanlar olduğu gibi insanın karşısındaki kişiyi ya da kişileri etkilemek amacıyla kaslarının hareketinden doğan psikofizik bir süreç (Taşer, 2001, s. 45) olarak tanımlayanlar da vardır.

İnsanlar günlük hayatlarında iletişim kurarken bunu en çok konuşarak gerçekleştirmektedir. Bu yönüyle konuşma dili sosyal yaşamın merkezinde yer almaktadır. Çünkü, okuma ve dinleme ile anlaşılmanın ifade yollarından biri konuşmadır. Bir insanın kişiliğinin, eğitim ve kültür seviyesinin en önemli göstergelerinden biri olan konuşma bu bakımdan sosyal ilişkilerde fikirlerden önce gelir (Özbay, 2003, s. 6).

İnsanın iş, eğitim ve özel hayatındaki ilişkilerinde başarılı olabilmesi için sözlü iletişim becerilerinin gelişmiş olması lazımdır. Çünkü insanla toplum arasında cereyan eden etkileşim ağının odağında konuşma yer almaktadır. İnsanın çevresindekilerle kurmuş olduğu iletişim ne kadar etkili, düzenli ve açık olursa aynı oranda da başarı sağlanmış olur. Başarılı iletişimin anahtarı ise güzel konuşma, anlaşılır olma ve sesi etkili kullanmadır (Kurudayıoğlu, 2003, s. 288).

Konuşma; kelimelere, cümlelere yaşam ve canlılık kazandırma çabasıdır (Şenbay, 2006, s. 29). Konuşma, beyinden başlayarak vücudumuzdaki pek çok organın birbiri ile uyum içinde çalışması ile oluşan bir yetenek, alışkanlık, beceri ve sanat olarak tanımlanabilir (Yalçın, 2002, s. 97). Bu beceri alanını etkili bir şekilde kullanabilen insanlar tarih boyunca büyük kitleleri etkileyebilme ve peşinden sürükleyebilme başarısını göstermişlerdir. İnsanlar, sosyal ve kültürel çevrede konuşma yetenekleriyle yer edinir, kendilerini ortaya koyarlar.

Bugünün dünyasında günlük hayattaki faaliyetler çeşitlilik kazanmış, bireyin yaşamı iş, eğlence ve toplumsal ilişkilerle örülmüştür. Konuşma becerisi birey için farklı etkinlik alanlarında önemli bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Birey tüm bu karmaşık yapıyı konuşma becerisinin sağlamış olduğu imkânlarla yürütmeye çalışmaktadır (Göğüş, 1978, s. 174).

Çağımızda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bilgi miktarındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkan bu bilgi yükünün paylaşılmasında, başka ortam ve alanlara taşınmasında sözlü iletişimin yani konuşmanın önemli bir rolü vardır. Özellikle eğitim ortamlarında elde edilen bilgilerin amacına uygun bir şekilde paylaşılıp anlaşılmasında bir anlatım becerisi olarak konuşmanın etkili bir şekilde kullanılmasının payı büyüktür. Bildiklerini, düşündüklerini, hissettiklerini ya da paylaşmak istediklerini dile getirirken kendinden veya çevresinden kaynaklanan bazı psikolojik engellerden dolayı iletişim zorluğu yaşayan öğrencilerin bugünün bilgi ortamlarında başarılı olması da zorlaşacaktır.

İnsanların kendilerini rahatça ifade edebilmelerini, zihinsel tasarımlarını akıcı bir şekilde dile getirebilmelerini olumsuz yönde etkileyen psikolojik engellerden biri de kaygıdır. Her insan topluluk karşısında düşüncelerini ifade ederken kaygı duyabilir. Hatta belli miktardaki kaygının kişinin yaşamındaki faaliyetlerini olumlu yönde etkilediğini, kişiyi olumsuz etkilere karşı hazırlayarak uyarıcı işlevi gördüğünü belirten araştırmacılar vardır (Geçan, 1980; akt. Korkut, 1992; Başarır, 1990). Fakat kişinin faaliyetlerini olumlu yönde etkileyen kaygı miktarındaki artış, onun tüm zihinsel süreçlerinin karışmasına, ne söyleyeceğini unutmamasına, konuşurken fizyolojik anlamda problemler yaşamasına yol açmaktadır.

Kaygı, tehdit edici bir etken karşısında bireyin hissettiği huzursuzluk ve endişe durumu olarak tanımlanabilir (Işık, 1996). Kişideki kaygı seviyesinin yüksek olması daha katı, basit davranışlara gerilemesine, endişe duymasına ve karşısındaki insanları memnun etmeye aşırı odaklanmasına sebep olmaktadır (Doğan ve Çoban, 2010, s. 61). Bu ise kişinin davranışlarını kontrol edememesini doğurmaktadır.

Literatüre bakıldığında araştırmacıların genellikle kaygının cinsiyet, başarı, sınıf, öğrenim görülen bölüm, arkadaşlık ilişkileri ve ana-baba tutumlarıyla ilişkisi üzerinde durdukları anlaşılmaktadır. Çakmak ve Hevedanlı (2005) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin sınıf, başarı, okuldaki arkadaşlık ilişkileri, ana-baba tutumları ve barınma yeri gibi değişkenlerden etkilendiği saptanmıştır. Ayrıca kaygı düzeyinin cinsiyet değişkeninden etkilendiği ortaya koyan araştırmalar da yapılmıştır (Taşgın, 2006;

Akgün, Gönen ve Aydın, 2007). Yapılan bir diğer araştırmada ise eğitim fakültesi öğrencilerinin kaygı düzeylerinin fen edebiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilere göre daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Tümerdem, 2007). Varol'un (1990) yaptığı çalışmada ise cinsiyet, başarı, arkadaşlık ilişkileri, yerleşmek istenilen program, anne-baba mesleği, anne-baba tutumu, ekonomik durum değişkenlerinin lise son sınıf öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yine Alisinaoğlu ve Ulutaş (2000) tarafından yapılan çalışmada kaygı düzeyini etkileyen olası bazı etmenler tartışılmış ve yaş, cinsiyet, anne-baba eğitimi, sosyo-ekonomik durum, anne-baba mesleği, başarı durumu gibi etmenlerin bireyde kaygı oluşturabileceği belirtilmiştir. Kaygı ile ilgili literatür taraması sonucunda araştırmacıların genellikle kaygının çeşitli değişkenlerle ilişkisi üzerinde durdukları anlaşılmıştır. Yapılan bu araştırmada ise sınıf düzeyinin, cinsiyetin, derse karşı tutumun ve okul türünün ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda şu araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Sınıf düzeyine göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Cinsiyete göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Türkçe veya edebiyat dersine karşı tutumlarına göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Okul türüne göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Araştırmada nicel araştırma yaklaşımından biri olan tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli geniş örneklem grupları için ideal olup bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışma modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s. 16). Bu çalışmada öğretmen adaylarının konuşma kaygıları, hazırlanan likert tipi bir ölçekle ölçülmeye çalışıldığı için araştırmanın doğasına en uygun araştırma deseni olarak tarama modeli seçilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Erzurum ilindeki düz liselerden, Anadolu, Fen ve Meslek liselerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 389 ortaöğretim öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin öğrenim durumları ve cinsiyetleriyle ilgili bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyetleri ve Öğrenim Bilgileri

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kız	208	53,5
	Erkek	181	46,5
Sınıf	9. Sınıf	108	27,8
	10. Sınıf	100	25,7
	11. Sınıf	104	26,7
	12. Sınıf	77	19,8
Okul Türü	Anadolu Lisesi	109	28,0
	Düz Lise	97	24,9
	Fen Lisesi	137	35,2
	Meslek Lisesi	46	11,8

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Sevim (2012) tarafından hazırlanan “Konuşma Kaygısı Ölçeği (KKÖ)” ile elde edilmiştir. KKÖ, beş basamaklı Likert (1: Hiçbir zaman, 2: Çok az, 3: Bazen, 4: Çoğu zaman, 5: Her zaman) dereceleme ölçeğine göre yapılandırılmış 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında kapsam ve yapı geçerliklerine bakılmıştır. Yapı geçerliğinde açımlayıcı faktör analizi, madde toplam korelasyon katsayısı ve maddenin ayırt edicilik özelliği teknikleri kullanılmıştır. Yapılan bu çalışmalarla ölçek maddelerinin üç faktör altında toplandığı görülmüştür. Maddelerin %27 alt ve %27 üst grupların ortalama puanları arasındaki farkın t-testiyle analizinde ise ölçeğin iç tutarlılığının yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmasında ise Cronbach alpha güvenilirlik katsayısına bakılmış ve ,912’lik bir değer tespit edilmiştir. Bu değere göre ölçek oldukça güvenilir bir özellik göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puan aralığı 20 ile 100 arasında değişmektedir. Ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygılarını çeşitli değişkenler açısından inceleyebilmek

için uygulanan KKÖ'nün bu çalışma için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0,94'tür. Bu sonuç ise çalışmanın güvenirliğini artırmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Öğrencilere uygulanan KKÖ ile elde edilen verilerinin analizinde bağımsız örneklem için t-testi ile bağımsız örneklem için tek faktörlü varyans analizi kullanılmıştır. İlişkisiz örneklemde t-testi, "iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır" (Büyüköztürk, 2010, s. 39). Bağımsız örneklem için tek faktörlü varyans analizi ise "ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde olup olmadığını test etmek üzere kullanılır" (Büyüköztürk, 2010, s. 48).

3. BULGULAR

Bu bölümde, araştırma soruları paralelinde yapılan nicel analizler sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Sınıf Düzeyine Göre Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygıları

Ortaöğretim öğrencilerinin sınıf düzeyine göre konuşma kaygısı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakmak için varyans analizi testi uygulanmış ve testten elde edilen sonuçlar Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2: Ortaöğretim Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine Göre Konuşma Kaygısı Puanları Arasındaki Farka Yönelik Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	F	p
Gruplar arası	479,635	3	159,878	,694	,556
Gruplar içi	88640,246	385	230,234		
Toplam	89119,882	388			

$p > 0.05$

Tablo 2 incelendiğinde, sınıf düzeyine göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygısı puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($F=0,69$; $p=0.556$). Yani 9, 10, 11 ve 12. Sınıflarda öğrenim gören lise öğrencilerinin konuşma kaygısı puanlarının birbirine yakın değerlere sahip olduğu söylenebilir.

3.2. Cinsiyete Göre Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygıları

Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyete göre konuşma kaygısı puanları arasında farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Ortaöğretim Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Konuşma Kaygısı Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve T Değeri

Cinsiyet	N	X	S.S.	t	p
Kız	208	40,50	15,05	-5,528	0.00
Erkek	181	48,71	14,07		

$p > 0.05$

Tablo 3 incelendiğinde, Ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyete göre konuşma kaygısı *puanları* arasında kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($t: -5,528$; $p < 0.05$). Kız öğrencilere ait konuşma kaygısı ortalamasının (40,50) erkek öğrencilere ait konuşma kaygısı ortalamasından (48,71) daha düşük değerde olduğu görülmüştür. Yani erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde konuşma kaygısı duydukları söylenebilir.

3.3. Türkçe Veya Edebiyat Dersine Karşı Tutumlarına Göre Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygıları

Ortaöğretim öğrencilerinin Türkçe veya edebiyat dersine karşı tutumlarına göre konuşma kaygısı puanları arasında farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Ortaöğretim Öğrencilerinin Türkçe veya Edebiyat Dersine Karşı Tutumlarına Göre Konuşma Kaygısı Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve T Değeri

Tutum	N	X	S.S.	t	p
Olumlu	285	46,84	15,36	6,267	0.00
Olumsuz	104	37,43	12,18		

$p > 0.05$

Tablo 4'e bakıldığında, ortaöğretim öğrencilerinin Türkçe veya edebiyat dersine karşı tutumlarına göre konuşma kaygısı *puanları* arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($t: 6,267$; $p < 0.05$). Türkçe veya edebiyat dersine yönelik olumlu tutuma sahip

ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygısı ortalamaları (46,84), bu derslere karşı olumsuz tutuma sahip olan ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygısı ortalamalarından (37,43) daha yüksek değerde olduğu anlaşılmıştır. Yani Türkçe ve edebiyat dersine karşı olumsuz tutuma sahip olan ortaöğretim öğrencileri daha az konuşma kaygısı yaşamaktadır.

3.4. Okul Türüne Göre Ortaöğretim Öğrencilerinin Konuşma Kaygıları

Ortaöğretim öğrencilerinin okul türüne göre konuşma kaygısı puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakmak için varyans analizi testi uygulanmış ve testten elde edilen sonuçlar Tablo 5'te gösterilmiştir:

Tablo 5: Ortaöğretim Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Konuşma Kaygısı Puanları Arasındaki Farka Yönelik Varyans Analizi

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	F	p
Gruplar arası	260,146	3	86,715	,376	,771
Gruplar içi	88859,736	385	230,805		
Toplam	89119,882	388			

$p > 0.05$

Tablo 5 incelendiğinde, okul türüne göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygısı puanları arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmektedir ($F=0,376$; $p=0.771$). Yani düz liselerde, anadolu, fen ve meslek liselerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin konuşma kaygısı puanlarının birbirine yakın değerlere sahip olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygıları sınıf düzeyi ve okul türüne göre anlamlı farklılık göstermezken cinsiyete, Türkçe ve edebiyat dersine karşı tutumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Literatürde kaygının çeşitli değişkenler açısından incelenmesiyle ilgili araştırmalar yapılmasına rağmen farklı değişkenlerin konuşma kaygısı üzerindeki etkilerinin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bölümde, daha önce kaygının çeşitli değişkenler açısından incelendiği çalışmalardan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak bu araştırmadan elde edilen bulgular tartışılmaya çalışılacaktır.

Çalışma bulgularından ilki ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygısı puan farklarının sınıf düzeyine göre anlamsız olmasıdır. Bu bulgu, kaygıyla ilgili yapılan daha önceki araştırmalardan elde edilen bulgularla örtüşmemektedir. Önceki araştırmalarda birinci sınıf üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin üst sınıftaki öğrencilere göre yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Batlaş, 1988; Bozkurt, 2004; Öner ve Le Compte, 1998). Bu bakımdan ortaöğretim öğrencilerinin konuşmalarındaki kaygı düzeyinin sınıf değişkenine göre farklılık göstermemesi çalışmayı benzer çalışmalardan farklı kılan bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Çakmak ve Hevedanlı (2005) üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerinin sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermesini, üniversite öğreniminin ilk yılları olması dolayısıyla yeni bir çevre ve arkadaş ilişkileri ile karşılaşmaları ve özellikle aileden uzak oldukları bir dönemi yaşamalarıyla açıklamaktadır. Ortaöğretim öğrencilerinin ergenlik döneminin benzer özelliklerini yaşadıkları ve öğrenimlerini ailelerinin yanında sürdürdükleri düşünüldüğünde araştırmadan elde edilen bu sonucun Çakmak ve Hevedanlı'nın (2005) bu görüşlerini teyit eder nitelikte olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir önemli bulgu da erkek öğrencilerin konuşma kaygılarının kız öğrencilere göre daha yüksek bir seviyede olmasıdır. Araştırmanın bu bulgusu, cinsiyet faktörünün dikkate alınarak öğrencilerin kaygı durumlarının incelendiği çalışmaların bulgularıyla farklılık göstermektedir. Bu çalışmalarda istatistiksel anlamda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000; Erözkan 2003; Bozkurt, 2004; Ergür, 2004; Taşgın, 2006; Rosenthal ve Schreiner 2000; Surtees, Wainwright, Pharoah, 2002; Rawson, Blomer ve Kendall, 1994; Ollendick, Yang, Dong, Xia ve Lin, 1995; Campbell ve Jones, 1997). Çakmak ve Hevedanlı (2005) ise böyle bir bulgunun ortaya çıkmasında kızların geleneksel toplumlarda daha çok baskı altına alınmasının, kendilerine güven duyabilecekleri bir ortamın onlara sağlanmamasının, erkeklerin ise toplum içinde kızlara göre daha rahat ve serbestçe hareket edebilmelerinin etkili olabileceğini düşünmektedirler. Yapılan bu araştırmada daha önceki araştırmalardan farklı bulgulara ulaşılmasında özellikle 2005 yılından sonra ilköğretimde temel alınan yapılandırmacı öğrenme anlayışının ve bu anlayışın beraberinde getirmiş olduğu modern eğitim akımlarının etkili olduğu düşünülebilir. Çakmak ve Hevedanlı'nın (2005) da belirtmiş olduğu gibi geleneksel eğitim anlayışını esas alan öğrenme ortamlarında yetişen öğrenciler arasında cinsiyet faktörü önemli bir etkidir. Çünkü geleneksel eğitim anlayışı geleneksel toplumun özellikleriyle örtüşmektedir. Modern eğitimde ise artık cinsiyet faktörü değil, öğrencinin

öğrenme özellikleri ve becerileri dikkate alınmaktadır. Modern eğitimde artık kızlar da erkeklerin hareket alanlarında varlık gösterebilmektedir. Geleneksel toplum ve onun uzantısı olan geleneksel eğitimde kız öğrencilerin varlık alanlarını kısıtlayan tüm tabular birer birer yıkılmaktadır. Tabular yıkıldıkça kız öğrencilerin kendilerine olan güvenleri artmakta ve kendilerini ifade edebilme becerileri gelişmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, modern eğitim anlayışının 2005-2012 zaman dilimi içerisinde Türk eğitim kurumlarında olumlu etkilerini gösterdiğini destekler niteliktedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin Türkçe ve edebiyat dersine karşı tutumlarına göre konuşma kaygılarına bakıldığında ise bu derslere yönelik olumlu tutuma sahip öğrencilerin olumsuz tutuma sahip öğrencilerden daha yüksek düzeyde kaygı duydukları görülmektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında Türkçe ve edebiyat derslerine yönelik olumlu tutuma sahip öğrencilerin bu derslerde başarılı olamama endişelerinin etkili olduğu düşünülebilir. Türkçe ve edebiyat derslerine karşı olumlu tutuma sahip öğrenciler doğal olarak bu derslerde daha aktif olmak ve kendilerini daha iyi ifade etmek isteyeceklerdir. Öğrencilerdeki bu daha iyi olma gayreti içsel gerilimi artıracak ve konuşma kaygısını yükseltecek bir etken olarak ortaya çıkmış olabilir.

Araştırmada okul türüne göre ortaöğretim öğrencilerinin konuşma kaygılarına bakılmış ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yani Fen lisesinde öğrenim gören bir öğrenci ile düz lisede öğrenim gören bir öğrenci konuşma kaygısı açısından benzer özellikler taşımaktadır. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öğrenme sürecinde ve özellikle liselere giriş sınavlarında öğrencilerin sadece alıcı dil becerilerinin dikkate alınmasının önemli bir etkisi olduğu düşünülebilir. Öğrenci ne kadar çok okur, ezber yapar ve derste ne kadar iyi dinlerse dönem sonu sınavlarından ya da liselere giriş sınavından o oranda yüksek bir puan alarak süreci tamamlayabilir. Böyle bir anlayış ise ifade edici dil becerilerini yani yazma ve özellikle konuşmayı öğrencinin öğrenme sürecinde etkisiz kılmaktadır. İlköğretimde konuşma becerisini geliştirme fırsatı bulamayan öğrenci konuşmayla ilgili tüm engelleyici unsurlarını olduğu gibi bir üst öğrenim kademesine taşımaktadır. Durum böyle olunca herhangi bir okul türünün öğrencinin konuşma kaygısı üzerinde bir etkisi de kalmamaktadır.

Kaynaklar

Akgün, A., Gönen S., ve Aydın, M. (2007). İlköğretim fen ve matematik öğretmenliği öğrencilerinin kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Elektronik*

Sosyal Bilimler Dergisi, [Online]: www.e-sosder.com adresinden 15 Haziran 2012 tarihinde indirilmiştir.

- Alisinaoğlu, F., ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim*, sayfa 145.
- Baltaş, A., (1988). Kaygı düzeyi açısından okullar arası farklar. XXII. Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Başarır, D. (1990). *Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Akademik Başarı ve Sınav Başarısı Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, H. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt, N. (2004). Bir grup üniversite öğrencisinin depresyon ve kaygı düzeyleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 29 (133), 52-59.
- Büyükoztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Campbell, E., ve Jones, G. (1997). Precompetition anxiety and self-confidence in wheelchair sport participants. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 14 (2): 95-107.
- Çakmak, Ö., ve Hevedanlı, M. (2004). Biyoloji öğretmen adaylarının kaygılarını etkileyen etmenler. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, (6-9 Temmuz)*, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Doğan, T., ve Çoban, A. E. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34 (153), 157-168.
- Ergür, D, O. (2004). Yabancı dil öğrenimi sürecinde kaygı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 26: 48-53
- Erözkan, A. (2003). Üniversite öğrencilerinin kaygı sınav kaygısı başa çıkma davranışları. *VII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Bildiri Özetleri*, İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Işık, E. (1996). *Nevrozlar*. Ankara: Kent Matbaası.
- Korkut, F. (1992). Gestalt yaklaşımına dayalı olarak yapılan bireysel danışmanın sürekli kaygı üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 151-162.
- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13, 267-309.
- Ollendick, T. H., Yang, B., Dong, Q., Xia Y., Lin, L. (1995). Perceptions of fear in other children and adolescent-the role of gender and friendship status. *Journal of Abnormal Child Psychology*. 23 (4): 439-452.
- Öner, N., ve Le Compte, A. (1985). *Süreksiz durumluk/sürekli kaygı envanteri el kitabı*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1-26.
- Özbay, M. (2003). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- Rawson, H. E., Blomer, K., Kendall, A. (1994). Stress, anxiety depression, and physical illness in college-students. *Journal of Genetic Psychology*. 155 (3): 321-330.
- Rosenthal, B. S., and Schreiner, A. C. (2000). Prevalence of psychological symptoms among undergraduate students in an ethnically diverse urban public college. *Journal of American College Health*. 49 (1): 12-18.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Surtees, P. G., Wainwright, NWJ., and Pharoah, PDP. (2002). Psychosocial factors and sex differences in high academic attainment at Cambridge University. *Oxford Review of Education*. 28 (1): 21-38.
- Şenbay, N. (2006). *Söz ve diksiyon sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Taşer, S. (2001). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Dost Kitabevi.
- Taşgın, Ö. (2006). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 679-686.

Temizyürek, F. Erdem, İ., ve Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.

Tümerdem, R. (2007). Dicle üniversitesi eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, [Online]: www.esosder.com adresinden 15 Haziran 2012 tarihinde indirilmiştir

Varol, Ş. (1990). *Lise son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi.

Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri - Yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Extended Abstract

People should communicate with each other in order to share their thoughts and emotions. There are many different ways of oral or written communication so as to enable this communication. When daily life is observed, it is seen that, people mostly use oral communication, in other words speaking, among these types of communication so as to share their emotions, ideas, opinions, desires and dreams with each other.

Scientific and technological developments accompany increase in information in our era. Oral communication, in other words speaking, has an important role in conveying and transferring this information to other parts of life. Especially, the effective usage of speaking, that is known as an ability of verbalism, has a remarkable role, in education during the process of information transfer. It is difficult for students to express their feelings, thoughts and experiences because of some psychological barriers caused by environmental factors or by himself. This obstructs them to become successful.

One of the negative psychological barriers is anxiety which makes difficult to express people's own personalities and mental imaginations fluently. Everybody may have anxiety when he is expressing his thoughts among people or getting the floor. There are researchers specifying constructive and positive effects of a certain amount of anxiety in daily life activities. However; an increase in this anxiety which effects daily life activities positively, causes a confusion in all of his mental process, and also brings about forgetfulness and physical problems while making a speech.

In results of literature surveys it is seen that generally anxiety has a relation with variable factors. In this research the effect of grade, gender, attitude towards lesson and type of school on students' anxiety of oral communication. These questions are asked:

1. Is there a meaningful connection between grades of classrooms and anxiety of oral communication of secondary education students?
2. Is there a meaningful connection between gender of students and anxiety of oral communication?
3. Is there a meaningful connection between attitudes towards Turkish and Literature lessons and anxiety of oral communication?
4. Is there a meaningful connection between type of schools and anxiety of secondary education students' oral communication?

Scanning method, one of the quantitative research approaches, is used in the process of survey. Scanning method is a model of work which, " aims to collect data so as to specify certain features of a group" and ideal for a large scale of sample groups. (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011: 16)

The working group of survey consists of 389 secondary education students from Anatolian, Vocational, and Science high schools in Erzurum, who are chosen by random sampling method.

The data of survey is obtained by “Scale of anxiety of speech ” prepared by Sevim(2012) . This measuring device consists of 20 items that are formed according to grading criterion, (1. never, 2. seldom, 3. sometimes, 4. usually, 5.always).

In the Analysis of data which acquired with KKÖ after practising students,t-test and single factorial variance are used for independent samples.

According to the findings of research, anxiety of speech of secondary education students, has no relation with the type of school, but it has a meaningful relation with gender and attitude towards Turkish and Literature lessons.

Although researches are done in related literature on variable types of anxiety, there is no survey investigating the effects of different factors on anxiety of oral communication. In this part, findings of the survey will be discussed thoroughly with the help of research results which searched effects of anxiety in terms of different factors.

The first finding of study is, the result that, there is no meaningful relation between grades and anxiety at secondary education students. This finding does not match up with former survey results. Former surveys ascertain that, 1.grade university students have a more high anxiety level, compared to students of upper classes. (Batlaş, 1988; Bozkurt, 2004; Öner & Le Compte, 1998).

Another important result of study is that, male students have a higher anxiety level than female students. This result of research differs from studies which search anxiety level by taking gender into consideration. These studies show that girl students’ anxiety level is higher than boy students’ anxiety level. (Alisinaoğlu ve Ulutaş, 2000; Erözkan 2003; Bozkurt, 2004; Ergür, 2004; Taşgın, 2006; Rosenthal ve Schreiner 2000; Surtees, Wainwright, Pharoah, 2002; Rawson, Blomer ve Kendall, 1994; Ollendick, Yang, Dong, Xia ve Lin, 1995; Campbell ve Jones, 1997).

When it comes to the anxiety level of secondary education students according to their attitudes towards Turkish and Literature lessons, it is seen that students’ anxiety level who have a positive approach to these lessons, is higher compared to others who have a negative approach.

In research, secondary education students’ anxiety of oral communication is studied according to the type of school types, and no meaningful difference could be found. In a sense, a student of general High school and Science High school have similar features in common.